

אביר הרועים

סוכות 5778

אורות התורה פרק ו סעיף ז:

"מגדל הפורח באויר, אף שאפשר להנהיגו ברום האויר אבל קשה להתוות לו חילוק דרכים בדיוק הגון. כן במהלכי השכל הגבוהים בטעמי תורה צריך גבורה יתירה להתוות להם ארחות פרטיות, כאשר החכמה האנושית מתאמצת ג"כ להתוות דרכים מדויקים במערכת האויר. גדולה היא מעלת דואג ואחיתופל בדרישת התורה, שהעמידו בעיות במגדל הפורח באויר, אף על פי שלא באו לידי מסקנא מכל מקום הספק הוא התחלה לפתרונים."

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קו עמוד ב

ואמר רבי יצחק: מאי דכתיב: איה ספר איה שקל, איה ספר את המגדלים, איה ספר כל אותיות שבתורה, איה שקל - ששוקל כל קלים וחמורים שבתורה, איה ספר את המגדלים - שהיה סופר שלש מאות הלכות פסוקות במגדל הפורח באויר. אמר רבי: ארבע מאה בעינא בעו דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר, [ולא איפשט להו חד].

שמואל א פרק כא

(ג) ויאמר דוד לאחישלך הכהן המלך צוני דבר ויאמר אלי איש אל ידע מאומה את הדבר אשר אנכי שלחך ואשר צויתך ואת הנערים יודעתי אל מקום פלני אלמוני:
(ד) ועתה מה יש תחת ירך חמשה לחם תנה בידי או הנמצא:
(ה) ויען הכהן את דוד ויאמר אין לחם חל אל תחת ידי כי אם לחם קדש יש אם נשמרו הנערים אך מאשה:
(ו) ויען דוד את הכהן ויאמר לו כי אם אשה עצרה לנו כתמול שלשם בצאתי ויהיו כלי הנערים קדש והוא דרך חל ואף כי היום יקדש בכלי:
(ז) ויתן לו הכהן קדש כי לא היה שם לחם כי אם לחם הפנים המוסרים מלפני יקוץ לשום לחם חם ביום הלקח:
(ח) ושם איש מעבדי שאול ביום ההוא נעצר לפני יקוץ ושמו דאג האדמי אביר הרעים אשר לשאול:
(ט) ויאמר דוד לאחישלך ואין יש פה תחת ירך חנית או חרב כי גם חרבי וגם כלי לא לקחתי בידי כי היה דבר המלך נחוי:
(י) ויאמר הכהן חרב גלית הפלשתי אשר הכית בעמק האלה הנה היא לויטה בשמלה אחרי האפוד אם אתה תקח לך קח כי אין אחרת זולתה בזה ויאמר דוד אין כמוה תננה לי:
רש"י שמואל א פרק כא
(ח) נעצר לפני ה' - עוצר עצמו לפני אהל מועד לעסוק בתורה:
אביר הרועים - אב בית דין:

תהלים פרק נב

(א) למנצח משכיל לדוד:
(ב) בבוא דואג האדמי ויגד לשאול ויאמר לו בא' דוד אל בית אחישלך:
(ג) מה תתהלל ברעה הגבור חסד אל כל היום:
(ד) הוות תחשב לשונך כתער מלטש עשה רמיה:
(ה) אהבת רע מטוב שקר מדבר צדק סלה:
(ו) אהבת כל דברי בלע לשון מרמה:

מלבי"ם תהלים פרק נב

(ב) בא דוד אל בית אחישלך, כבר בארתי (בפ' שמואל א' כ"ב) שבזה היה תלוי עיקר המלשינות כי באמת בא דוד אל בית ה' לא אל בית אחישלך, ודואג שמע שדוד אמר שהולך בשליחות המלך, ושהוא רעב שאחזו בולמוס, וששאל לו באורים דבר סתמי ולא הודיע להכהן עקר שאלתו, באמרו שהמלך צוהו

להעלים הדבר, ולא בקש חרב גלית כלל רק חרב סתם, ורק מפני שלא היה בידו חרב אחרת לקח חרב גלית, מכ"ז מבואר שהכהן עשה זאת בתום לבבו ובנקיון כפון, ורק דואג שינה הדברים, ואמר בא דוד אל בית אחימלך, שמשמע שבא לביתו, וע"ז לא אמר אל בית אחימלך הכהן, כי אמר שלא בא אליו מצד כהונתו רק מצד שהוא עמו בקושרים, ועל יסוד זה הוציא כל דבתו, שנדמה לשאול שבהיותו בביתו שלא בפני דואג גלה לו סתרו כי בורח הוא, גם שינה סדר הדברים ממה שהיה ועי"כ נתפסו הכהנים להריגה, עי"ש:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת סנהדרין פרק י

דואג אדם גדול בתורה היה באו ישראל ושאלו את דוד לחם הפנים מהו שידחה את השבת אמר להם סידורו דוחה את השבת לא לישתו ולא עריכתו דוחין את השבת. והיה שם דואג ואמר מי הוא זה שבא להורות לפניי אמרו לו דוד בן ישי הוא. מיד הלך ונתן עצה לשאול מלך ישראל להמית את נוב עיר הכהנים הדא היא דכתיב [שמואל א כב יז] ויאמר המלך לרצים הניצבים עליו סובו והמיתו את כהני ה'

רלב"ג שמואל א פרק כא פסוק ה - ז

אם נשמרו הנערים אך מאשה - והנה יחס זה לנער' לכבוד דוד ואחשוב שיהיה הרצון בזה שיהיו נשמרים מטומאת אשה וממה שידמה לזאת הטומאה:

(ו) כי אם אשה עצורה לנו וגו' - ר"ל הנה אשה היתה נמנעת לנו מעת צאתנו שהיתה מאתמול שלשם לרוב זריזותנו לעשות מצות המלך והנה היו כלי הנער' ראויים לקדש כי טהרנו עצמנו בצאתנו: והוא דרך חול - רצוני שכן דרך אוכלי חולין שתהיה מעלתם כמעלתי לאכל חוליהן בטהרה ר"ל על טהרת הקדש, ואף כי היום שיהיה בכלינו נהיה נשמרים ונזהרים לאכלו בטהרה ויהיה הרצון בזה והוא הנכון הנה אם היתה עצורה כתמול שלשם לבא אליה כצאתי טהרנו את עצמנו ויהיו כלי הנערים ראוי' לקדש והנה זה הוא דרכנו ומנהגנו גם באכילת חול' שנשתדל לאכלם על טהרת הקדש ובהיות הענין כן איך לא נהיה נזהרים לאכל בטהרת הקדש כשיהיה בכלינו:

שמואל א פרק טז

(יג) וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת־קָרוֹן הַשֶּׁמֶן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ בְּקֶרֶב אֶחָיו וַתִּצְלַח רוּחַ־יְהוָה מֵהָיֹם הַהוּא וּמַעַלָּה וַיִּקָּם שְׁמוּאֵל וַיֵּלֶךְ הָרְמָתָה: (יד) וְרוּחַ יְהוָה סָרָה מֵעַם שְׁאוּל וַיַּעֲתֶתּוּ רוּחַ־רָעָה מֵאֵת יְהוָה: (טו) וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֵי־שְׁאוּל אֵלָיו הֲנִהְיָא רוּחַ־אֱלֹהִים רָעָה מִבְּעֶתְךָ: (טז) וַיֹּאמְרוּ אֲדֹנָינוּ עֲבָדֶיךָ לִפְנֶיךָ יְבָרְכֶנּוּ אִישׁ יָדָע מִנֶּגֶד בְּפָנָיו וְהָיָה בְּהִיּוֹת עֲלֶיךָ רוּחַ־אֱלֹהִים רָעָה וְנִגְנָן בְּיָדוֹ וְטוֹב לָךְ: (יז) וַיֹּאמְרוּ שְׁאוּל אֶל־עֲבָדָיו רֵארוּנָא לִי אִישׁ מִיִּטִּיב לִנְגֹן וְהִבִּיאֲתֶם אֵלַי: (יח) וַיֵּעַן אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי בֶן לִישַׁי בֵּית הַלַּחְמִי יָדָע נֶגֶן וְגִבּוֹר חֵיל וְאִישׁ מַלְחָמָה וְנָבוֹן דָּבָר וְאִישׁ תֹּאֵר וַיִּקְוֶן עִמּוֹ:

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צג עמוד ב

ויען אחד מהנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי ידע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תאר וה' עמו וגו'. ואמר רב יהודה אמר רב: כל הפסוק הזה לא אמרו דואג אלא בלשון הרע: ידע נגן - שידוע לישראל, גבור - שידוע להשיב, איש מלחמה - שידוע לישא וליתן במלחמתה של תורה, (איש תאר - שמראה פנים בהלכה, ונבון דבר - שמבין דבר מתוך דבר) ונבון דבר - שמבין דבר מתוך דבר איש תואר - שמראה פנים בהלכה. וה' עמו - שהלכה כמותו בכל מקום. .. מנלן דדואג הוה ? כתיב הכא ויען אחד מהנערים - מיוחד שבנערים, וכתיב התם ושם איש מעבדי שאול ביום ההוא נעצר לפני ה' ושמו דאג האדמי אביר הרעים אשר לשאול

שמואל א פרק יז פסוק נד - נה

(נד) וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־רֹאשׁ הַפִּלִּשְׁתִּי וַיָּבֵאֵהוּ יְרוּשָׁלַם וְאֶת־כְּלִין שֵׁם בְּאֶהְלוֹ: (נה) וְכִרְאוֹת שְׁאוּל אֶת־דָּוִד יֵצֵא לְקִרְאָת הַפִּלִּשְׁתִּי אֲמַר אֶל־אֲבִנֵּי שָׂר הַצָּבָא בְּרִמְיָזָה הַנֶּעֱר אֲבִנֵּי וַיֹּאמֶר אֲבִנֵּי חִינָפֶשֶׁךְ הַמֶּלֶךְ אִם־יִדְעָתִי: (נו) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שְׁאֵל אֶתְּה בְּרִמְיָזָה הָעֵלָם:

(נז) וַיָּשׁוּב דָּוִד מֵהַכּוֹת אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֹתוֹ אֲבִנֵּר וַיִּבְאֵהוּ לִפְנֵי שְׁאוּל וְרָאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי בְיָדוֹ:
(נח) וַיֹּאמֶר אֵלָיו שְׁאוּל בֶּן־מִי אַתָּה הַנֶּעֱר וַיֹּאמֶר דָּוִד בֶּן־עֶבֶדְךָ יֵשׁ בֵּית הַלֶּחֶם:

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עו עמוד ב

גמ'. מנא ה"מ? א"ר יוחנן, דאמר קרא: וכראות שאול את דוד יוצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער אבנר ויאמר אבנר חי נפשך המלך אם ידעת,
א"ל דואג האדומי: עד שאתה משאיל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו, שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו. מ"ט? דקאתי מרות המואביה. א"ל אבנר, תנינא: עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית. אלא מעתה, ממזר - ולא ממזרת! ממזר כתיב, מום זר. מצרי - ולא מצרית! שאני הכא, דמפרש טעמא דקרא: על אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים, דרכו של איש לקדם, ולא דרכה של אשה לקדם. היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים, ונשים לקראת נשים! אישתיק. מיד: ויאמר המלך שאל אתה בן מי זה העלם, התם קרי ליה נער, הכא קרי ליה עלם! הכי קא אמר ליה: הלכה נתעלמה ממך, צא ושאל בבית המדרש. שאל, אמרו ליה: עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית.
אקשי להו דואג כל הני קושייתא, אישתיקו. בעי לאכרוזי עליה, מיד: ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש, וכתוב: +דברי הימים א' ב'+ יתר הישמעאלי! אמר רבא: מלמד, שחגר חרבו כישמעאל ואמר: כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב, כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי: עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית. ...

מכל מקום קשיא! הכא תרגמו: כל כבודה בת מלך פנימה. במערבא אמרי, ואיתימא ר' יצחק, אמר קרא: ויאמרו אליו איה שרה אשתך וגו'.

ירושלמי סנהדרין הלכה י

מיד הלך ונתן עצה לשאול מלך ישראל להמית את נוב עיר הכהנים הדא היא דכתיב [שמואל א כב יז] ויאמר המלך לרצים הניצבים עליו סובו והמיתו את כהני ה' כי גם ידם עם דוד וגו' עד ולא גלו את אזניו מיהו. א"ר שמואל בר רב יצחק אבנר ועמשא היו. אמרו ליה כלום אית לך עלינן אלא הדין זונרא והדין כלינירין הא טריפין לך. [שמואל א כב יז] ולא אבו עבדי המלך לשלוח את ידם בכהני ה'.

קרבן העדה מסכת סנהדרין פרק י

אלא הדין זונרא כו'. אלא איזור זה וכלי שרים אלו כמנהג המלכים היום מי שהמלך חפץ ביקרו נותן לו דמות כוכב עשוי מכסה ארוג ואזור על בגדו לסימן שגדול הוא בעיניו אמרו לו הנה הם טרופים לפניו ואין לנו חפץ בהם כלומר אפילו תורידנו מגדולתינו לא נשמעו לדברים אלו ודייק ליה מדכתיב ולא אבו עבדי המלך

שמואל ב פרק א

(ב) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְהָיָה אִישׁ בֶּאֱמֹן הַמַּחֲנֶה מֵעַם שְׁאוּל וּבִגְדָיו קָרְעִים וְאַדְמָה עַל רֹאשׁוֹ וַיְהִי בְּבֹאוֹ אֶל דָּוִד וַיִּפֹּל אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה:.....

(ה) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל הַנֶּעֱר הַמַּגִּיד לוֹ אֵיךְ יָדַעְתָּ כִּי מֵת שְׁאוּל וַיְהוֹנָתָן בְּנוֹ:

(ו) וַיֹּאמֶר הַנֶּעֱר הַמַּגִּיד לוֹ נִקְרָא נִקְרִיתִי בְּהַר הַגִּלְבָּעַ וְהָיָה שְׁאוּל נִשְׁעָן עַל חֲנִיתוֹ וְהָיָה הָרֶכֶב וּבַעֲלֵי הַפָּרָשִׁים הַדֹּבְקָהוּ:

(ז) וַיִּפֹּן אַחֲרָיו וַיִּרְאֵנִי וַיִּקְרָא אֵלָי וַאֲמַר הֲנִנִּי:

(ח) וַיֹּאמֶר לִי מִי אַתָּה וַיֹּאמֶר וַאֲמַר אֵלָיו עַמְלָקִי אֲנִכִּי:

(ט) וַיֹּאמֶר אֵלָי עַמְד נָא עָלַי וּמַתְּנִי כִּי אַחֲזָנִי הַשֶּׁבֶץ כִּי כָל עוֹד נִפְשִׁי בִּי:

(י) וַאֲעַמְד עָלָיו וַאֲמַתְתֵּהוּ כִּי יָדַעְתִּי כִּי לֹא יָחִיָּה אַחֲרֵי נִפְלוֹ וְאִקַּח הַנֶּזֶר אֲשֶׁר עַל רֹאשׁוֹ וַאֲצַעֲדָה אֲשֶׁר עַל זָרְעוֹ וַאֲבִיאֵם אֶל אֲדֹנָי הָנָּה:.....

(טו) וַיִּקְרָא דָּוִד לְאַחַד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר גֵּשׁ פִּגְעָה בּוֹ וַיִּכְּהוּ וַיָּמָת:

(טז) וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד דְּמִיר דְּמִיר עַל רֹאשְׁךָ כִּי פִיךָ עָנָה בְּךָ לֵאמֹר אֲנִכִּי מַתְתִּי אֶת מְשִׁיחַ יְקֹנֶךָ:

מלבים תהילים נג

(ו) אהבת, לפי דברי חז"ל הגר העמלקי שהגיד לדוד ממיתת שאול ושהוא הרגו, היה דואג האדומי, וכבר בארתי בפירושי (ש"ב א') שבאמת לא הרג דואג את שאול (כמש"ש ש"א למ"ד ששאול נפל בעצמו על חרבו) והוא אמר כן שחשב שעי"כ ימצא חן בעיני דוד, ודוד אמר לו דמך בראשך כי פייך ענה בך לאמר אנכי מותתי את משיח ה', ר"ל הגם שעתה דברת שקר, עכ"פ אתה חרצת מיתה על עצמך ע"י דברי פייך, ורמז לו, שבכ"ז כבר הרג את משיח ה' שהוא אחימלך הכהן הגדול שהיה משוח בשמן המשחה ונהרג ע"י, וז"ש אתה לשון מרמה! אתה אהבת כל דברי בלע, ועי"כ תכשל בלשונך בעצמך:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יז עמוד א

כי הוו מפטרי רבנן מבי רב חסדא ואמרי לה מבי רבי שמואל בר נחמני, אמרו ליה הכי: ...
אין פרץ - שלא תהא סיעתנו כסיעתו של דוד שיצא ממנו אחיתופל, ואין יוצאת - שלא תהא סיעתנו כסיעתו של שאול שיצא ממנו דואג האדומי, ואין צוחה - שלא תהא סיעתנו כסיעתו של אלישע שיצא ממנו גחזי, ברחובותינו - שלא יהא לנו בן או תלמיד שמקדיח תבשילו ברבים +השמטת הצנזורה: כגון ישו הנוצרי.